

Rezolucja nr 59/LIII/26
Rady Miasta Krakowa

z dnia 10 czerwca 2026 r.

**w sprawie zmiany zasad kwalifikowalności w Programie „Kultura”
finansowanym z Funduszy Norweskich i EOG.**

Rada Miasta Krakowa zwraca się do Rządu Rzeczypospolitej Polskiej, w szczególności do Prezesa Rady Ministrów, Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej oraz Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, z petycją o podjęcie działań zmierzających do zmiany zasad kwalifikowalności w Programie „Kultura” finansowanym z Funduszy Norweskich i EOG, w zakresie kryterium wyłączającego z możliwości ubiegania się o dofinansowanie wnioskodawców z miast liczących powyżej 500 000 mieszkańców.

Rada Miasta Krakowa w pełni rozumie potrzebę szczególnego wspierania mniejszych i średnich ośrodków miejskich, w tym miejscowości, które tracą funkcje społeczno-gospodarcze. Cel ten zasługuje na poparcie. Jednocześnie zastosowanie sztywnego kryterium liczby mieszkańców, prowadzącego do całkowitego wyłączenia dużych miast z możliwości ubiegania się o środki w obszarze kultury, budzi uzasadnione wątpliwości z punktu widzenia zasady równego dostępu do instrumentów rozwojowych oraz rzeczywistych potrzeb mieszkańców.

Duże miasta, takie jak Kraków, nie są obszarami jednorodnymi. W ich granicach funkcjonują zarówno instytucje kultury o znaczeniu lokalnym, dzielnicowym i społecznym, jak również obszary wymagające szczególnego wsparcia w zakresie dostępności do kultury, rewitalizacji dziedzictwa, edukacji kulturalnej, integracji społecznej oraz aktywizacji mieszkańców. Kryterium demograficzne, stosowane automatycznie wobec całego miasta, nie uwzględnia zróżnicowania wewnętrznego metropolii ani skali zadań publicznych realizowanych przez największe ośrodki miejskie.

Kraków pełni funkcję ponadlokalnego centrum kultury i dziedzictwa. Utrzymuje oraz rozwija instytucje, obiekty i programy, z których korzystają nie tylko mieszkańcy miasta, lecz także mieszkańcy obszaru metropolitalnego, regionu, kraju oraz goście zagraniczni. Miasto ponosi znaczące koszty ochrony dziedzictwa kulturowego, prowadzenia działalności edukacyjnej i artystycznej, poprawy dostępności oferty kulturalnej oraz utrzymania infrastruktury kultury o znaczeniu lokalnym, krajowym i europejskim.

Na szczególne podkreślenie zasługuje skala zadań realizowanych przez największe miasta jako organizatorów samorządowych instytucji kultury. Kryterium liczby mieszkańców, zastosowane w sposób automatyczny, nie uwzględnia ani liczby prowadzonych instytucji, ani zakresu powierzonych im zadań, ani wysokości środków publicznych przekazywanych corocznie przez organizatorów na utrzymanie infrastruktury, działalność statutową, dostępność oferty kulturalnej, ochronę dziedzictwa oraz rozwój uczestnictwa w kulturze.

Gmina Miejska Kraków prowadzi i współprowadzi 27 instytucji kultury, obejmujących m.in. teatry, muzea, orkiestry, centra i ośrodki kultury, bibliotekę miejską z rozbudowaną siecią filii, galerię, biuro festiwalowe oraz instytuty kultury. Wykaz dotacji dla miejskich instytucji kultury za I kwartał 2026 r. wskazuje kwotę po zmianach 361 023 214 zł.

Jest to skala finansowania i odpowiedzialności organizacyjnej, która pozostaje nieporównywalna ze skalą zadań realizowanych przez wiele mniejszych miast i gmin. W mniejszych ośrodkach liczba instytucji kultury, zakres ich oddziaływania, rozmiar infrastruktury oraz wysokość środków przekazywanych przez organizatora są co do zasady znacząco niższe. Tym bardziej zasady kwalifikowalności w programach wspierających kulturę nie powinny opierać się wyłącznie na prostym kryterium liczby mieszkańców, lecz powinny uwzględniać również rzeczywistą skalę zadań publicznych realizowanych przez daną jednostkę samorządu terytorialnego.

Powyższe stanowisko nie ma na celu kwestionowania potrzeby wspierania mniejszych i średnich miast. Przeciwnie — Rada Miasta Krakowa podziela pogląd, że takie wsparcie jest potrzebne i powinno być kontynuowane. Należy jednak podkreślić, że całkowite wykluczenie największych miast z możliwości ubiegania się o środki w Programie „Kultura” prowadzi do pominięcia realnych, udokumentowanych obowiązków finansowych i organizacyjnych, jakie największe miasta ponoszą na rzecz kultury, dziedzictwa i uczestnictwa mieszkańców w życiu kulturalnym.

Duże miasta nie są jedynie beneficjentami koncentracji życia kulturalnego. Są także organizatorami rozbudowanych systemów instytucjonalnych, które obsługują nie tylko mieszkańców danej gminy, lecz również mieszkańców obszarów metropolitalnych, regionów, kraju oraz gości zagranicznych. W przypadku Krakowa szczególne znaczenie ma ponadto skala dziedzictwa kulturowego, liczba obiektów zabytkowych, ponadlokalny charakter oferty kulturalnej oraz odpowiedzialność za instytucje i wydarzenia o znaczeniu krajowym i międzynarodowym.

Rada Miasta Krakowa wskazuje, że wsparcie mniejszych miast nie powinno odbywać się poprzez całkowite wykluczenie największych ośrodków, lecz poprzez odpowiednio skonstruowane mechanizmy preferencji, odrębne alokacje lub dodatkową punktację. Takie rozwiązania pozwoliłyby zachować priorytet dla mniejszych miejscowości, nie pozbawiając jednocześnie mieszkańców dużych miast możliwości korzystania z programów służących rozwojowi kultury, dziedzictwa i uczestnictwa społecznego.

W związku z powyższym Rada Miasta Krakowa wnosi o:

1. ponowną analizę kryterium kwalifikowalności wyłączającego wnioskodawców z miast powyżej 500 000 mieszkańców w Programie „Kultura”;
2. rozważenie zastąpienia kryterium wykluczającego mechanizmem preferencji dla mniejszych i średnich miast, np. poprzez dodatkową punktację, odrębną alokację lub wydzielone konkursy;
3. uwzględnienie przy ocenie kwalifikowalności nie tylko liczby mieszkańców, lecz także liczby instytucji kultury prowadzonych przez organizatora, wysokości środków publicznych przeznaczanych na ich funkcjonowanie, zakresu oddziaływania oferty kulturalnej oraz szczególnych potrzeb związanych z ochroną dziedzictwa i zwiększaniem dostępności do kultury;
4. dopuszczenie projektów realizowanych w dużych miastach, jeżeli dotyczą one obszarów o szczególnych potrzebach społecznych, dzielnic o ograniczonym dostępie do oferty kulturalnej, zdegradowanych obiektów dziedzictwa kulturowego albo działań służących zwiększeniu uczestnictwa w kulturze grup zagrożonych wykluczeniem;
5. stworzenie odrębnej ścieżki konkursowej dla projektów kulturalnych realizowanych przez samorządy, samorządowe instytucje kultury, organizacje pozarządowe oraz inne uprawnione podmioty działające w dużych miastach, z zachowaniem celów Programu „Kultura”;
6. podjęcie rozmów z operatorem programu oraz stroną darczyńców w celu wypracowania bardziej elastycznych zasad, które będą łączyć wsparcie dla mniejszych miejscowości z możliwością realizacji projektów ważnych dla mieszkańców największych miast.

Rada Miasta Krakowa podkreśla, że postulowana zmiana nie zmierza do ograniczenia środków dla mniejszych ośrodków. Jej celem jest zapewnienie, aby polityka wspierania kultury była oparta nie tylko na liczbie mieszkańców, lecz także na rzeczywistych potrzebach społecznych, stanie infrastruktury, znaczeniu dziedzictwa kulturowego, poziomie dostępności do kultury, skali obowiązków organizatora oraz wpływie projektów na lokalne wspólnoty.

Kultura jest jednym z podstawowych narzędzi budowania spójności społecznej, dialogu, tożsamości lokalnej i odporności wspólnot. Mieszkańcy dużych miast, w tym Krakowa, powinni mieć możliwość korzystania z instrumentów finansowania, które służą tym celom, zwłaszcza gdy projekty odpowiadają na konkretne potrzeby lokalne i społeczne.

Mając na uwadze powyższe, Rada Miasta Krakowa zwraca się z petycją o zmianę zasad kwalifikowalności w Programie „Kultura” finansowanym z Funduszy Norweskich i EOG w sposób umożliwiający ubieganie się o dofinansowanie również podmiotom działającym w miastach powyżej 500 000 mieszkańców, przy jednoczesnym zachowaniu szczególnych preferencji dla mniejszych i średnich ośrodków miejskich.

Wiceprzewodnicząca Rady
Miasta Krakowa

Iwona Chamielec